«КАЗАРХЕОЛОГИЯ»
жауапкершілігі шектеулі серіктестік
товарищество с ограниченной
ответственностью

«Н.М. Пржевальскийдің 3-ші «Тибет» саяхаты кезінде тоқтаған Зайсан кеденінің ғимараты, 1868 жыл»
жергілікті маңызы бар тарих және мәдениет ескерткіші бойынша
ТАРИХИ-МӘДЕНИ САРАПТАМА ҚОРЫТЫНДЫСЫ

ЗАКЛЮЧЕНИЕ
ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ
по памятнику истории и культуры местного значения
«Здание Зайсанской таможни, в котором останавливался Н.М. Пржевальский во время своего 3-его «Тибетского» путешествия, 1868 год»

АЛМАТЫ – 2025

1) Заңды тұлғаның атауы және ілеспе ақпарат: Тарихи-мәдени сараптаманың қорытындысын «Казархеология» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі *(бұдан әрі – «Казархеология» ЖШС)* әзірледі. БСН-050740008574. Электрондық пошта: kazarcheology@mail.ru.

Тарихи-мәдени сараптаманың қорытындысы Қазақстан Республикасының «Тарихи-мәдени мұра объектілерін қорғау және пайдалану туралы» Заңының 36-бабы 1-тармағының 3)-тармақшасына сәйкес «ШҚО мәдениет басқармасы» Шығыс Қазақстан облыстық тарихи-мәдени мұраны қорғау мекемесі» КММ және ЖШС «Казархеология» арасындағы 2025 жылғы 24 сәуірдегі № 19 шарт негізінде әзірленді.

Қазақстан Республикасының «Тарихи-мәдени мұра объектілерін қорғау және пайдалану туралы» Заңының 36-бабының 2-тармағына сәйкес тарихи-мәдени сараптаманы тарихи-мәдени мұра объектілерін қорғау және пайдалану саласындағы қызметті жүзеге асыратын, тарих және мәдениет ескерткіштерінде ғылыми-реставрациялау жұмыстарын және (немесе) археологиялық жұмыстар жүзеге асыру жөніндегі қызметке ***лицензиясы*** бар, сондай-ақ Қазақстан Республикасының ғылым туралы заңнамасына сәйкес ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық қызмет субъектісінің ***аккредитациясына*** ие жеке және заңды тұлғалар жүргізеді,.

«Казархеология» ЖШС-і:

- Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі 2023 жылы 5 мамырдағы № 22020165 берген тарих және мәдениет ескерткіштерінде және (немесе) археологиялық жұмыстарда ғылыми-реставрациялау жұмыстарын жүзеге асыру жөніндегі қызметке лицензиясы;
- Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитетінің ғылыми және ғылыми-техникалық қызмет субъектісін аккредиттеу туралы 2020 жылғы 28 сәуірдегі № 006098 куәлігіне ие.

2) Тарихи-мәдени сараптама объектісінің атауы: ШҚО, Зайсан қаласы, Бөгенбай көшесі, 4 мекенжайында орналасқан «Н.М. Пржевальскийдің 3-ші «Тибет» саяхаты кезінде тоқтаған Зайсан кеденінің ғимараты, 1868 жыл» ескерткіші.

Шығыс Қазақстан облысының жергілікті маңызы бар тарих және мәдениет ескерткіштерінің мемлекеттік тізімінің 53-тармағына сәйкес «Н.М. Пржевальскийдің 3-ші «Тибет» саяхаты кезінде тоқтаған Зайсан кеденінің ғимараты, 1868 жыл» жергілікті маңызы бар тарих және мәдениет ескерткіші мәртебесіне ие.

3) Тарихи-мәдени сараптаманың мәні мен мақсаттары: 2025 жылғы мамыр айындағы жағдай бойынша «Н.М. Пржевальскийдің 3-ші

«Тибет» саяхаты кезінде тоқтаған Зайсан кеденінің ғимараты, 1868 жыл» ескерткішінің тарихи-мәдени маңыздылығын айқындау.

Тарихи-мәдени сараптаманың мақсатына сәйкес бұл құжатта оның сәулеттік-көркемдік талдауы, объектінің техникалық жай-күйі және оның сақталу дәрежесі, заңдық мәртебесі, қорытындылар мен ұсынымдар берілетін болады.

Бұл мәліметтер Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат Министрлігі жанындағы Тарихи-мәдени мұра мәселелері жөніндегі арнайы комиссияның объект бойынша мәселені қарау барысында негіз болады.

4) Тарихи-мәдени сараптама объектісіне қатысты зерделенген ғылыми және басқа да құжаттар мен материалдардың тізбесі (библиография):

1. Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 26 желтоқсандағы «Тарихи-мәдени мұра объектілерін қорғау және пайдалану туралы» Заңы.

2. Шығыс Қазақстан облысы әкімдігінің 2023 жылғы 6 желтоқсандағы № 257 «Шығыс Қазақстан облысының жергілікті маңызы бар тарих және мәдениет ескерткіштерінің мемлекеттік тізімін бекіту туралы» қаулысы *(мемтіркеу. № 8927-16)*.

3. «Тарихи-мәдени сараптама жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрінің 2020 жылғы 21 сәуірдегі № 99 бұйрығы.

4. Шығыс Қазақстан облысының сәулет және монументалды ескерткіштерінің жинағы.- Өскемен: мәдениет пен өнерді қолдаудың мемлекеттік қоры.- 2005.- карталар, ил.-166 бет.

5. 2020 жылы жасалған жергілікті маңызы бар тарих және мәдениет ескерткішінің паспорты.

6. 2020 жылы жасалған тарихи-мәдени мұра объектісінің есептік карточкасы.

7. Зайсан ауданы-Зайсанский район [Текст]//Шығыс Қазақстанның тарихы мен мәдениетінің ескерткіштері - Памятники истории и культуры Восточного Казахстана [Текст]: [фотоальбом]. — Астана: Деловой мир Астана, 2012. —159-170 б.

5) Тарихи-мәдени сараптама объектісінің әр ракурстан фотосуреттері (оңтүстік-солтүстік-батыс-шығыс), сонымен қатар тарихи-мәдени сараптама объектісінің тарихи элементтері мен бөлшектерінің ерекшеліктерін көрсететін фотосуреттер:

Қосымшаларды *қарау*.

6) Тарихи-мәдени сараптама объектісіне қатысты ғылыми және өзге құжаттар мен материалдарды зерделеу негізінде тарихи-

мәдени сараптама объектісінің тарихи-мәдени маңыздылығы мен оның сақталу деңгейі немесе олардың жоқтығы толық баяндалған еркін нұсқадағы тарихи-мәдени сараптама қорытындысының мәтіні

Ескерткіш ғимараты кірпіштен жасалған бір қабатты үй болған, ескерткіштің паспортында шатырдың қаңылтырмен жабылғандығы көрсетілген. Қазіргі уақытта шатыр мүлдем жоқ және үй айтарлықтай бұзылған *(қосымшадағы суретті қараңыз)*.

2020 жылы жасалған ескерткіштің паспортында ғимарат жақсы жағдайда және жөндеу жұмыстарын қажет ететіні көрсетілген. Бірақ тарихи-мәдени сараптаманың осы қорытындысын әзірлеу кезінде жүргізілген визуалды қарау барысында ғимараттың қалпына келтіруге жатпайтыны анықталды.

Үй жалпы ауданы 220 шаршы метрді құрайтын 9 бөлмеден тұрған. және бүгінгі күні ішкі құрылымы толығымен бұзылған. Бұл тұрғыда Зайсан қаласында сол кезеңнің әлі де осындай типтік ғимараттары бар екенін атап өткен жөн *(қосымшаны қараңыз)*, бірақ бұл ғимарат. Осы ғимарат Жергілікті маңызы бар тарих және мәдениет ескерткіштерінің тізімін жасау мерзімінде сол үйде орыс саяхатшысы Н.М. Пржевальский уақытша тұрғанына байланысты ерекше болып айқындалған.

Н. Пржевальский екі рет, 1877 жылдың желтоқсанынан 1878 жылдың наурызына дейін және 1879 жылдың ақпанынан наурызына дейін ол кезде шағын провинциялық қала болған Зайсанда тоқтаған.

Н. Пржевальскийдің жазбаларына сүйенсек, ол бұл туралы былай деген: «ертең біз Зайсан постынан кетеміз. Біз үш ай отырған түрмеден құтыламыз. Қуанышты сөзбен айтып жеткізу мүмкін емес». Дереккөздерге сәйкес ол Зайсанда денсаулығын байланысты уақытша кідірген.

Ғимарат оның экспедициясының ұзақ жолдағы аралық тоқтау пункті ретінде қолданылған және оның өмірі мен шығармашылық қызметінде ерекше рөль атқармаған. Жалпы, ресейлік саяхатшының ғылыми (экспедициялық) қызметі қазақ жері мен оның халқын терең зерттеумен аса байланысты емес деп пайымдалады.

Облыстық тарихи-өлкетану музейінде оның өмірі мен қызметіне қатысты экспозициялық ақпарат қосымшада қоса берілген мәліметпен шектелген.

Архитектуралық-көркемдік мәнерлігі

Ғимарат бастапқыда Зайсан кеден үйі үшін салынған және тиісінше ол бастапқыдан стилистикалық ерекшеліктерге және сәйкесінше ескерткіштің белгілеріне ие болмағанын бұрынғы суреттерден көруге болады. Сондай-ақ, оның жағдайы жақсы болған кезеңде жасалып, 2005 жылы жарық көрген Шығыс Қазақстан облысы сәулет және монументалды ескерткіштерінің жинағында орналастырылған фотосурет оның келбетінде сәулеттік-көркемдік

элементтердің жоқтығын растайды. Осыған байланысты оның сәулеттік және көркемдік құндылықтарын бөліп көрсету және атап өту мүмкін емес.

Кірпіштен жасалған үй, жоғарыда айтылғандай, сол кезеңдегі типтік ғимараттардың бірі болған. Бұл объектіні Жергілікті маңызы бара тарих және мәдениет ескерткіштері мемлекеттік тізіміне оның архитектуралық бірегейлігіне байланысты емес, мәселен, сол кездегі идеологиялық немесе субъективті себептерге орай енгізілген деп айтуға болады.

Ескерткіштің атауының өзі ресейлік саяхатшы Н. Пржевальскийдің Зайсанда болуына байланысты болғанын ескере отырып, оның тарих пен мәдениеттің ескерткіші ретінде танылғанын растайды. Ескерткіш бүгінгі қоғамның дамуы тұрғысынан өзінің тарихи-мәдени маңыздылығы мен мәнін *(оның ішінде идеологиялық)* жоғалтқан.

Техникалық жағдайы және сақталу дәрежесі

Ғимарат соңғы жылдары ұзақ уақыт бойы тұрғын үй ретінде пайдаланылған және бірнеше жыл бұрын оның тозуы мен апаттық жағдайына байланысты *(апаттық жағдай туралы қорытынды қоса беріледі)* тұрғындар көшірілген.

Ғимараттың 150 жылдан астам тарихы бар және оның физикалық жағдайы онда тұратын тұрғындардың өз әлеуетімен мүмкіндігінше сақталып келген. Сонымен бірге, бұл ғимараттың бұзылуына өткен ғасырдың 90-жылдарында болған жер сілкінісі салдарынан пайда болған қабырғалардағы жарықтар ықпал еткен.

Қорғау шаралары және қазіргі қала құрылысындағы орны

Ескерткіш халық тығыз орналасқан тұрғын алабында орналасқан және оның өз ауласы болған, бірақ қолданыстағы заңнама аясында қорғау аймақтары бекітілмеген.

Қорытынды және ұсыныстар

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, бүгінгі күні ғылыми-реставрациялау жұмыстарына қаражат келесі негіздер бойынша бағыттау мүмкін емес: оны жаңғырту, реставрациялау немесе консервациялау арқылы сақтап қалу мүмкін емес және осы жұмыстармен қамтитые ерекшелігі және элементтері жоқ.

Оның жай-күйін қолдау тек қомақты қаражатты қажет етіп қана қоймайды, сонымен қатар ғылыми-реставрациялау жұмыстарына жатқызатын жұмыстардың құрамы жоқ, оған қоса ғимарат толық бұзылған және жөндеу жұмыстарына жатпайды. Бүгінгі формада ғимараттың тарих және мәдениет ескерткішіне тән сипаттамалары жоқ.

Баяндалғанның негізінде облыстың жергілікті атқарушы органына оны жергілікті маңызы бар тарих және мәдениет ескерткіштерінің мемлекеттік тізімінен алып тастау туралы мәселені белгіленген тәртіппен бастамашылық жасау ұсынылады.

1) Наименование юридического лица и сопутствующая информация:

Заключение историко-культурной экспертизы разработано товариществом с ограниченной ответственностью «Казархеология» *(далее – ТОО «Казархеология»)*. БИН – 050740008574. Электронная почта: kazarcheology@mail.ru.

Заключение историко-культурной экспертизы разработано в соответствии с подпунктом 3 пункта 1 статьи 36 Закона Республики Казахстан «Об охране и использовании объектов историко-культурного наследия» на основании договора от 24 апреля 2025 года № 19 между КГУ «Восточно-Казахстанское областное учреждение по охране историко-культурного-наследия» Управления культуры ВКО и ТОО «Казархеология».

В соответствии с пунктом 2 статьи 36 Закона Республики Казахстан «Об охране и использовании объектов историко-культурного наследия», историко-культурную экспертизу проводят физические и юридические лица, осуществляющие деятельность в сфере охраны и использования объектов историко-культурного наследия, имеющие ***лицензию*** на деятельность по осуществлению научно-реставрационных работ на памятниках истории и культуры и (или) археологических работ, а также ***аккредитацию*** субъекта научной и (или) научно-технической деятельности в соответствии с законодательством Республики Казахстан о науке.

ТОО «Казархеология» имеет:

- лицензию на деятельность по осуществлению научно-реставрационных работ на памятниках истории и культуры и (или) археологических работ, выданную Министерством культуры и информации Республики Казахстан от 5 мая 2023 года № 22020165;
- свидетельство об аккредитации субъекта научной и научно-технической деятельности от Комитета науки Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан под № 006098 от 28 апреля 2020 года.

2) Наименование объекта историко-культурной экспертизы: здание «Здание Зайсанской таможни, в котором останавливался Н.М. Пржевальский во время своего 3-го «Тибетского» путешествия, 1868 год», находящееся по адресу: ВКО, город Зайсан, улица Богенбая, 4.

В соответствии с пунктом 53 Государственного списка памятников истории и культуры местного значения Восточно-Казахстанской области «Здание Зайсанской таможни, в котором останавливался Н.М. Пржевальский во время своего 3-го «Тибетского» путешествия, 1868 год» имеет статус памятника истории и культуры местного значения.

3) Предмет и цели историко-культурной экспертизы: определение историко-культурной значимости «Здание Зайсанской таможни, в котором останавливался Н.М. Пржевальский во время своего 3-го «Тибетского» путешествия, 1868 год» по состоянию на май месяц 2025 года.

Согласно предмету историко-культурной экспертизы, в данном документе будут обозначены архитектурно-художественный анализ, техническое состояние объекта и степень его сохранности, юридический и градостроительный анализ и даны заключения и рекомендаций.

Данные сведения станут основой в ходе рассмотрения вопроса по объекту Специальной комиссией по вопросам историко-культурного наследия при Министерстве культуры и информации Республики Казахстан.

4) перечень изученных научных и других документов и материалов (библиография), касающихся объекта историко-культурной экспертизы:

1. Закон Республики Казахстан «Об охране и использовании объектов историко-культурного наследия» от 26 декабря 2019 года.
2. Постановление Восточно-Казахстанского областного акимата от 6 декабря 2023 года № 257 *(госрег. № 8927-16)* «Об утверждении Государственного списка памятников истории и культуры местного значения Восточно-Казахстанской области».
3. Приказ Министра культуры и спорта Республики Казахстан от 21 апреля 2020 года № 99 «Об утверждении Правил проведения историко-культурной экспертизы».
4. Свод архитектурных и монументальных памятников Восточно-Казахстанской области.- Усть-Каменогорск: Государственный фонд поддержки культуры и искусства.- 2005.- карты, ил.-стр. 166.
5. Паспорт памятника истории и культуры местного значения, составленный в 2020 году.
6. Учетная карточка объекта историко-культурного наследия, составленная в 2020 году.
7. Зайсан ауданы-Зайсанский район [Текст] // Шығыс Қазақстанның тарихы мен мәдениетінің ескерткіштері - Памятники истории и культуры Восточного Казахстана [Текст]: [фотоальбом]. — Астана : Деловой мир Астана, 2012. — С.159-170.

5) Фотографии объекта историко-культурной экспертизы с разных ракурсов (юг-север-запад-восток), а также фотогорафии фиксирующие особенности исторических элементов и деталей объекта историко-культурной экспертизы.

Смотреть в приложении.

6) текст заключения историко-культурной экспертизы в произвольной форме, подготовленный на основе изучения научных и других документов и материалов, касающихся объекта историко-культурной экспертизы с подробным изложением историко-культурной значимости объекта историко-культурной экспертизы и степени его сохранности либо об их отсутствии

Здание памятника представлял из себя одноэтажный дом из кирпича-сырца, в паспорте памятника указывается, что крыша была покрыта жестью. К настоящему времени крыша полностью отсутствует и дом разрушен *(см. фото в приложении).*

Паспорт составлен в 2020 году и в нем здание выглядит в хорошем состоянии и там же указывается, что требует ремонтных работ. Но визуальный осмотр, проведенный при разработке настоящего заключения историко-культурной экспертизы показал, что здание воссозданию не подлежит.

Дом состоял из 9-ти комнат с общей площадью 220 кв.м. и на сегодняшний день внутренняя планировка дома полностью разрушена. В этом контексте также необходимо отметить, что в городе Зайсан еще имеются аналогичные типовые здания *(см. в приложении)* того периода, но данное здание было определено уникальным из-за того, что в том доме временно останавливался Н.М. Пржевальский.

Н. Пржевальский дважды, с декабря 1877 года по март 1878 года и с февраля по март 1879 года жил в Зайсане, тогда являющегося маленьким провинциальным городком.

Если опираться на записи Н. Пржевальского, можно прочесть такую строку: «завтра, наконец, мы выступаем из Зайсанского поста. Избавляемся от тюрьмы, в которой сидели три месяца. Радость неописуемая». Как источники подтверждают, его задержало в Зайсане состояние его здоровья.

Здание служило в роли перевалочного пункта его экспедиции и не играло особую роль в его жизни и творческой деятельности. И в целом, научная (экспедиционная) деятельность российского путешественника не была связана с глубоким изучением казахской земли и ее народа.

В областном историко-краеведческом музее экспозиционная информация об относительности его жизни и деятельности к казахской земле ограничивается сведением, которое прилагается в приложении.

Архитектурно-художественная выразительность

Здание изначально построено для зайсанской таможни и судя по ранним фотографиям оно изначально не обладало стилистическими особенностями и соответственно признаками памятника. Также фото, сделанное в бытность его хорошего состояния и размещенное в Своде архитектурных и монументальных памятников Восточно-Казахстанской области, изданного в 2005 году подтверждает отсутствия каких либо архитектурно-художественных элементов. В этой связи выделить и отметить его архитектурные и художественные ценности не представляются возможным. Дом из сырцового кирпича, как отмечалось выше является одним из типовых зданий того периода.

Предполагается, что включение в Государственный список данного объекта было сделано не с учетом его архитектурной особенности, а в силу, например, идеологических или субъективных причин, зависящих от обстоятельств того времени.

Само название памятника подтверждает, что он признан памятником истории и культуры с учетом того, что имел отношение к пребыванию российского путешественника Н. Пржевальского в Зайсане. Памятник утратил свою историко-культурную значимость и значение *(в т.ч. идеологическое)* в контексте развития сегодняшнего общества.

Техническое состояние и степень сохранности

Здание в последние годы его функционирования продолжительное время использовалось как жилое помещение и несколько лет назад из-за его ветхости и аварийного состояния *(прилагается заключение об аварийном состоянии)* жильцы были переселены.

Здание имеет историю более 150 лет и очевидно, что его физическое состояние поддерживалось по мере возможности проживающих в нем жителей. Вместе с тем, разрушению данного здания поспособствовали трещины в его конструкции, которые появились из-за землетрясения, произошедшего в 90-х годов прошлого столетия.

Режим охраны и место в действующей градостроительной среде

Памятник расположен в густонаселенном жилом массиве и имел свою дворовую часть, но не имеет утвержденных согласно законодательству охранных зон.

Заключение и рекомендации

С учетом изложенного, на сегодняшний день направлять средства на научно-реставрационные работы нецелесообразно по следующим основаниям: нет предмета и элементов воссоздания либо консервации и реставрации. Поддержка его состояния требует не только немалых средств, но даже в случае изыскания средств не имеется состава

научно-реставрационных работ, так как здание полностью разрушено и ремонтным работам не подлежит.

В сегодняшнем виде здание не имеет характеристик, свойственных памятнику истории и культуры.

На основании изложенного местному исполнительному органу области предлагается инициировать в установленном порядке вопрос об исключении его из Государственного списка памятников истории и культуры местного значения.

Ғимараттың 4 жақтан бүгінгі көрінісі
Фотографии сегодняшнего состояния здания с 4-х сторон

Ғимараттың ішкі бөлігі-Внутренняя часть здания

Осы қатардағы типтік қазіргі кезде тұрғын ретінде пайдаланылып отырған үй
Аналогичный дом в этом же ряду, используемый в настоящее время как жилое помещение

Экспозиционный материал о нем в областном музее

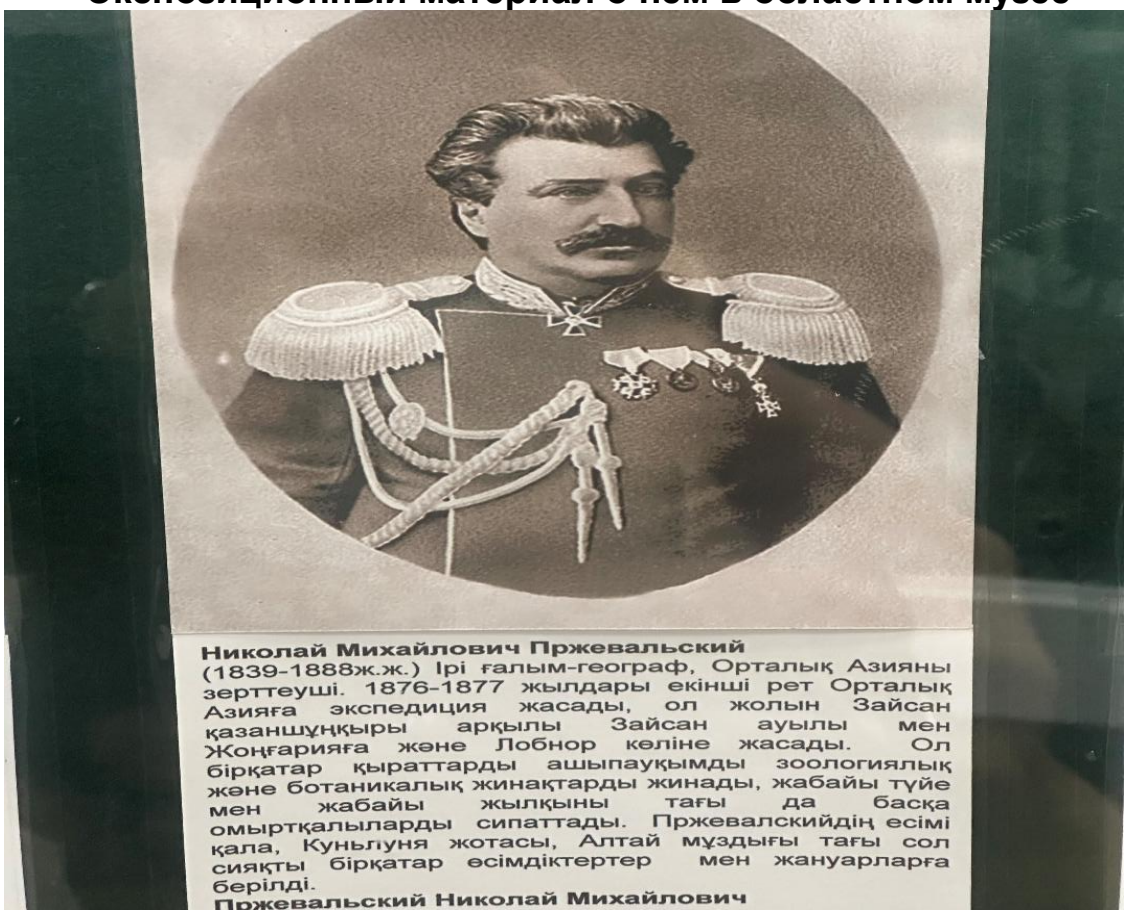

ТАРИХ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТ ЕСКЕРТКІШІНІҢ ПАСПОРТЫ
ПАСПОРТ ПАМЯТНИКА ИСТОРИИ И КУЛЬТУРЫ

<table>
<tr><td>1.</td><td>Ескерткіштің атауы
Наименованиепамятника</td><td colspan="5">М.Н. Пржевальскийдің 3-ші «Тибет» саяхаты кезінде тоқтаған Зайсан кеденінің ғимараты
Зайсанской таможни здание, в котором останавливался М.Н. Пржевальский во время своего 3-его «Тибетского» путешествия</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>Ескерткіштің хронологиясы
Хронология памятника</td><td colspan="5">1868 жыл
1868 год</td></tr>
<tr><td rowspan="2">3.</td><td rowspan="2">Ескерткіштің түрі
Видпамятника</td><td>Археология
Археология</td><td>Қала құрылысы және сәулет
Градостроительства и архитектуры</td><td>Ансамбльдер мен кешендер
Ансамбли и комплексы</td><td>Киелі объектілер
Сакральныеобъекты</td><td>монументтік өнер құрылыстары
Сооружениямонументальногоискусства</td></tr>
<tr><td></td><td>+</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">4.</td><td rowspan="2">Ескерткіштің санаты
Категория памятника</td><td colspan="2">Памятникистории и культурымеждународногозначения</td><td colspan="2">Памятникиистории и культурыреспубликанскогозначения</td><td>Памятникиистории и культурыместногозначения</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td><td>+</td></tr>
<tr><td></td><td>ескерткішке мәртебе берілген бұйрықтың/қаулының күні және №
№ и дата приказа/постановления,
которымпамятникупридан статус</td><td colspan="5"></td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Ескерткіштің орналасқан жері
Месторасположениепамятника</td><td colspan="5">Зайсан қаласы, Бөгенбай көшесі, 4
город Зайсан, улица Богенбая, 4</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Ескерткіштің орналасқан жерінің географиялық координаттары
Географические координаты месторасположенияпамятника</td><td colspan="5"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">7.</td><td rowspan="2">*Тарихи мәліметтер:
*Историческиесведения:</td><td colspan="5">*Негізгі библиография, мұрағаттық түпнұсқалар:
*Основная библиография, архивныеисточники:</td></tr>
<tr><td colspan="5">а) ескерткіштің бастапқы келбетін өзгерткен қайта құрулар мен</td></tr>
</table>

		жойылулар: а) перестройки и утраты, изменившиепервоначальныйобликпамятника:
		б) ғылыми-қалпына келтіру жұмыстары (жалпы сипаттамасы, уақыты, авторы, құжаттаманы сақтау орны): б) научно-реставрационныеработы (общаяхарактеристика, время, автор, местохранениядокументации):
		в) Ескерткіште жүргізілген археологиялық зерттеулер туралы мәліметтер (жалпы сипаттамасы, уақыты, жоба авторы, құжаттаманы сақтау орны): в) сведения о проведенныхнапамятникеархеологическихисследований (общаяхарактеристика, время, автор проекта, местохранениядокументации):
8.	**Ескерткіштің сипаттамасы:** Бір қабатты үй күйдірілмеген кірпіштен қаланған, төбесі қаңылтырмен жабылған. Үй 9 бөлмеден тұрады. Жалпы ауданы 220 шаршы метр. Биіктігі 4 метр.1879-1880 жылдары Зайсан қаласындағы кеден ғимараттарын аудандардың бірінші еуропалық зерттеушісі Н.М.Прежевальский тоқтаған. Кеңес үкіметі кезінде әскери бөлім квартирасы, ал 1974-1997 жж. аралығында өлкетану музейі. Қазіргі уақытта жеке адамдарға пәтер ретінде берілген. 1990 ж. зілзалада қабырғалары жарылған. **Описаниепамятника:** Одноэтажный дом сооружен из кирпича-сырца, крыша покрыта жестью. Дом состоит из 9-ти комнат. Общая площадь 220 кв.м, ,высота 4м. В 1879-1880 гг. в г. Зайсане, вздании таможни останавливался 1-ый европейский исследователь внутенных районов Н.М. Пржевальский. В период Советской власти использовалась вкачестве квартиры военной части, 1974-1997 гг. здание краеведческого музея. В данное время квартира частных лиц. По причине землетрисения1990 г. стены имеют трещены.	
	Қосымша Приложение	

		Жоспар План 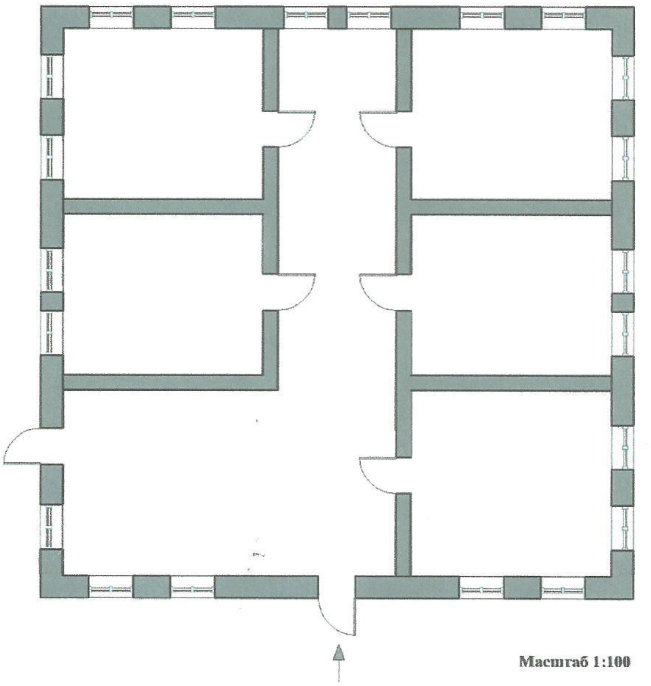 Масштаб 1:100 Жалпы көрінісінің суреті + Фото общеговида + Бас жоспар + Генеральный план + Өлшемдер - Обмеры - Қорғау аймағының схемалық жоспары - Схематический план охраннойзоны -

9.	Техникалық жай-күйі: Техническоес остояние:	жақсы хорошее	қанағаттанарлық удовлетворительное	қанағаттанарлықсыз неудовлетворительное	авариялық аварийное
				+	
10.	Техникалық жай-күйіне сипаттама:қанағаттанарлықсыз Характеристикатехническогосостояния:неудовлетворительное				
	а) қорғау аймағы мен құрылысты реттеу аймағының шекарасы: а) границыохраннойзоны и зонырегулированиязастройки:				

	б) меншік түрі: б) видсобственности:	Жеке меншік Частная собственность						
	в) қорғау міндеттемесінің берілген күні және нөмірі в) дата выдачи и номер охранногообязательства							
11.	*Қазіргі кездегі пайдалану сипаты *Характер современногоиспользования	Бастапқы белгілеу бойынша Попервоначальномуназначению	Ғылыми Научное	Білім беру Образовательное	Тәрбиелік воспитательное	Туристік Туристское	Ақпараттық Информационное	Қолданылмайды Не используется
		+						
12.	*Паспорттың толтырылған күні: *Дата составленияпаспорта:	2020 жыл "27" 07 "27" 07 2020 год.						

Құрастырушы: Оралбай Е.Қ. **Мөрдің орны**

Составитель: Оралбай Е.Қ. **Место печати**

Облыстың (республикалық маңызы бар қала, астана) жергілікті атқарушы органының өкілі:**ШҚО мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасының «Тарихи-мәдени мұраны қорғау жөніндегі Шығыс-Қазақстан облыстық мекемесі» КММ**

Представитель местного исполнительного органа области (города республиканского значения, столицы): **КГУ «Восточно-Казахстанское областное учреждение по охране историко-культурного наследия» управления культуры, архивов и документации ВКО**

Директор _____ **Т.Сулейменов**

(тегі, аты-жөнінің бірінші әріптері, қызметі, қолы)
(фамилия, инициалы, должность, подпись)

Тарихи-мәдени мұра объектісін есепке алу карточкасы
Учетная карточка объектаисторико-культурногонаследия

Алғашқы деректер Первичныесведения		
1.	Объектінің атауы Наименованиеобъекта	**М.Н. Пржевальскийдің 3-ші «Тибет» саяхаты кезінде тоқтаған Зайсан кеденінің ғимараты** **Зайсанской таможни здание, в котором останавливался М.Н. Пржевальский во время своего 3-его «Тибетского» путешествия**
2.	Типологиялық тиістілігі Типологическаяпринадлежность	Қала құрылысы және сәулет Градостроительства и архитектуры
3.	Объектінің хронологиясы Хронология объекта	1868 жыл 1868 год
4.	Техникалық жай-күйіне толық сипаттама Подробнаяхарактеристика техническогосостояния	Қанағаттанарлықсыз. Сыртқы келбеті жөндеу және қалпына келтіру жұмыстарын қажет етеді. Неудовлетворительное.Внешний вид требует ремонта и дополнительных реставрационных работ.

Жалпы көрінісінің суреті (қосымша) -
Фото общеговида (приложение)

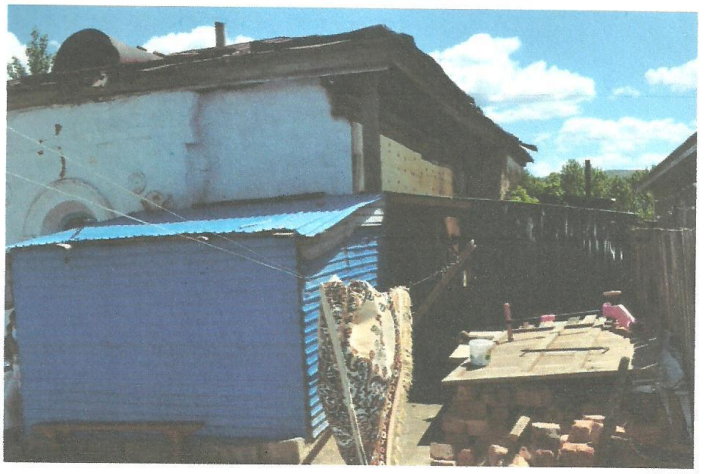

Карточканың жасалған күні Дата составлениякарточки	2020 жыл "27" 07 "27" 07 2020	
Құрастырушы (тегі инициалдарымен, лауазымы)	Е.Қ. Оралбай	Мөрдің орны
Составитель (фамилия с инициалами, должность)	Е.К. Оралбай	Местопечати

Директор
ТОО «Казархеология» **Ж. Смаилов**